

LUNDS
UNIVERSITET

”Fattigdom” i välfärdsstaten Sverige

En begreppsanalys av förståelsen av fattigdom och social exkludering utifrån
fyra rapporter.

Bahar Satarpour Kolahi

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK61

Termin: Vårterminen 2014

Handledare: Dr Olof Beckman och Dr Andreas Tullberg

Omfång: Antal ord (13693)

LUNDS
UNIVERSITET

”Without a large proportion of poverty there could be no riches, since riches are the offspring of labour, while labour can result only from a state of poverty. Poverty therefore is a most necessary and indispensable ingredient in society, without which nations and communities could not exist in a state of civilisation”.¹

---

¹ Thomas Humphrey Marshall, Thomas Burton Bottomore, *Citizenship and social class*, 1992, s.31.

Abstract

This bachelor thesis intends to analyze the understanding of poverty of four reports produced by the Swedish government, The Social care, and organizations as UNICEF (United Nations International Children Emergency Fund) and Save the Children. The purpose of this paper is to investigate how a welfare state like Sweden discuss, and understands poverty and social exclusion. By a capability approach, with a concept analysis based on the concepts of “education”, “work”, “ethnicity”, “class”, “citizenship”, I have analyzed how the reports discuss the issue of poverty and social exclusion in Sweden.

Based on my analysis and investigation, I have come to the conclusion that the reports, more or less, discuss the concepts of education, work and ethnicity in relation to poverty and social exclusion. The remaining two terms, citizenship and class are indirectly excluded in these perceptions and descriptions and are not discussed in the reports as the other concepts. Knowing that even these concepts are important foundations in research on poverty and social exclusion in welfare states, I have in my discussion showed the significant importance of these concepts and why they are needed. I come to the conclusion that poverty, at least in welfare states, has to be investigated and discussed with these concepts as well, to be able to understand the consequences of poverty and social exclusion.

Keywords: Poverty, social exclusion, work, education, ethnicity, citizenship, class, capacity and development.

Abstract

Denna kandidatuppsats avser att analysera fyra rapporter producerade av den svenska regeringen, Socialstyrelsen, UNICEF (United Nations International Children Emergency Fund) och Rädda barnen, i avseende förståelsen kring fattigdom och social exkludering. Syftet med uppsatsen är således att undersöka hur en välfärdsstat som Sverige, diskuterar och förstår fattigdom och social exkludering. Med en kapacitetsteori analyseras rapporterna utifrån en begreppsanalys av begreppen ”arbete”, ”utbildning”, ”etnicitet”, ”medborgarskap“ och ”klass”. Jag har analyserat hur rapporterna diskuterar kring dessa begrepp som kapaciteter i förhållande till fattigdom och social exkludering i Sverige.

Utifrån min analys och undersökning kommer jag fram till att rapporterna, mer eller mindre, diskuterar kring begreppen utbildning, arbete och etnicitet i förhållande till fattigdom och social exkludering. De resterande två begreppen, medborgarskap och klass utesluts indirekt i dessa uppfattningar och beskrivningar och finns inte i rapporterna som de andra begreppen. Då även dessa begrepp utgör en viktig grund i forskningen kring fattigdom och social exkludering i välfärdsstater, har jag i min diskussion visat begreppens signifikanta betydelse och varför de behövs. Jag kommer fram till slutsatsen att fattigdom, i alla fall i välfärdsstater, måste undersökas och diskuteras utifrån dessa begrepp för att kunna förstå konsekvenserna av fattigdom och social exkludering.

Nyckelord: Fattigdom, social exkludering, arbete, utbildning, etnicitet, medborgarskap, klass, kapacitet och utveckling.

Innehållsförteckning

Abstract.....	3
1. Inledning	6
1.1 Disposition	7
1.2 Syfte och frågeställning	7
1.3 Begreppsdefinitioner.....	8
2. Teori	9
2.1 Tidigare forskning	9
2.1.1 Absolut och relativ fattigdom	10
2.1.2 Social exkludering	11
2.2 Kapacitetsteori	14
3. Metod och material.....	17
3.1 Begreppsanalys.....	18
3.2 Begreppsdiskussion.....	20
3.2.1 Etnicitet.....	20
3.2.2 Medborgarskap	20
3.2.3 Klass	22
3.3 Material, avgränsning och källkritik	23
3.3.1 Primärmaterial.....	23
3.3.2 Sekundärmaterial	26
4. Undersökning och analys	28
4.1 Regeringens rapport	29
4.2 Socialstyrelsens rapport	31
4.3 Unicefs rapport.....	33
4.4 Rädda Barnens rapport.....	35
4.5 Två underförstådda begrepp	37
5. Sammanfattning och slutdiskussioner	40
6. Epilog	42
Referenser	44
Litteratur.....	44
Övrigt referensmaterial.....	45

1. Inledning

Fattigdom är ett begrepp som det talas om i alla länder. Bilden av fattiga målas ofta upp som människor som dagligen kämpar för att överleva.² Denna dominerande syn på fattigdom lyfter upp människans avsaknad av olika grundläggande och nödvändiga komponenter i livet, såsom mat, rent vatten, hygien och boende.³ Denna förståelse av fattigdom kan vara rimlig i fattiga delar i världen, såsom länder i Afrika, där människor dagligen kämpar med att överleva. Med denna förståelse kan det i sin tur ifrågasättas om fattigdom faktiskt existerar i andra delar av världen som exempelvis välfärdsstater då majoritetsbefolkningen i dessa länder har tillgång till nödvändiga komponenter.⁴

Forskningen kring fattigdom och fattigdomsbekämpning har därför haft en annan infallsvinkel under de senaste tio åren i Europa.⁵ Forskarna menar att den dominerande förståelsen kring fattigdom var för endimensionell för att kunna förklara fattigdomen även i välfärdsstater. Den förståelsen fokuserar endast på möjligheten att kunna överleva och således uteslöt andra viktiga komponenter i människans liv. Därför har forskare försökt att ha ett mer flerdimensionellt perspektiv när fattigdom undersöks i bland annat välfärdsstater. Dimensioner såsom den sociala och den politiska, där det i välfärdsstater snarare handlar mer om avsaknaden av dessa dimensioner än enbart den ekonomiska som tidigare nämnts.⁶

Utifrån forskning ur det flerdimensionella perspektivet har det istället börjat diskuteras att fattigdom i välfärdsstater handlar mer om huruvida människan har tillgång till dessa tre dimensioner i hennes liv.⁷ Tillgång till exempelvis möjligheten att kunna gå på fritidsaktiviteter, bjuda hem vänner på middag, köpa kläder till sina barn eller kunna äta på restaurang om så önskas. Saker som är vanligt och ganska självklart i en välfärdsstat.

Utifrån mitt intresse kring ämnet och den nödvändighet som jag anser finns kring forskningen om huruvida fattigdom i välfärdsstater existerar, avser jag med denna upp-

---

² Zygmunt Bauman, *Arbete, konsumtion och den nya fattigdomen*, 1999, s.59.

³ Panos Tsakoglou, Fotis Papadopoulos, "Aggregate level and determining factors of social exclusion in twelve European countries", *Journal of European Social Policy*, 2002, s.212.

⁴ Bauman, s.60-61.

⁵ Tsakoglou, Papadopoulos, s.211 och Kitty Stewart, "Poverty and social exclusion in Europe: European comparisons and the impact of enlargement", *London school of economics*, 2001, s. 3.

⁶ Tsakoglou, Papadopoulos, s.212.

⁷ Amartya Sen, *Development as freedom*, 1999, s.37.

sats undersöka den förståelse som finns kring fattigdom i Sverige. För att kunna uppfylla detta har jag således valt att undersöka fyra olika rapporter som behandlar fattigdom i Sverige. Genom att undersöka rapporterna kommer jag att undersöka deras ståndpunkter i frågan. De rapporter jag avser undersöka är regeringens utifrån rapporten ”Sveriges strategirapport för social trygghet och social delaktighet 2006- 2008”, från år 2007, ”Socialstyrelsens utifrån rapporten Social rapport-2010” från år 2010, Unicefs utifrån rapporten ”Ungas röster om socialt utanförskap i Sverige” från år 2012 och Rädda Barnens utifrån rapporten ”Barnfattigdom i Sverige, årsrapport 2013” från år 2013.

1.1 Disposition

I kapitel ett har jag valt att ge en kort introduktion till uppsatsens ämne och hur jag avser problematisera fattigdom. Syftet och frågeställningarna belyser min avsikt och vad jag avser uppnå med min uppsats. Därefter har jag i kapitel två valt att presentera mitt teoretiska ramverk för att ge mitt förhållningssätt till rapporterna som ligger till grund för min undersökning. Jag har även valt att presentera tidigare forskningen i detta avsnitt. I kapitel tre presenterar jag den metod, begreppsanalys, som jag avser att undersöka rapporterna med. I det avsnittet har jag även valt att beskriva och diskutera de begrepp som ligger till grund för analysen. Därefter beskriver jag det material som har använts i uppsatsen. Jag väljer att ha avgränsning och källkritik i materialavsnittet då det förklarar mina olika val av material bäst tillsammans. Vidare i kapitel fyra presenterar jag det avsnitt som är min undersökning och analys. Slutligen sammanfattar och diskuterar jag uppsatsens helhet i kapitel fem där jag väljer att presentera mina egna åsikter kring mitt resultat och den slutsats som medföljs.

1.2 Syfte och frågeställning

Utifrån den bakgrund som presenterades i inledningen och då det i Europa finns forskare som försöker komma bort från den traditionella förståelsen av fattigdom, finner jag det väsentligt att undersöka vilken förståelse det offentliga Sverige har kring fattigdom. Då det i välfärdsstater strävas efter att förse människorna med lika resurser finner jag det lämpligt att undersöka hur fattigdom i dessa stater kommer i uttryck. Syftet med denna

uppsats är således att utifrån fyra rapporter undersöka vilken förståelse och uppfattning ”det offentliga Sverige” har kring fattigdom och hur problemet diskuteras gällande människors förutsättningar i en välfärdsstat. Frågeställningen jag avser att besvara i denna uppsats består av en huvudfråga samt tre delfrågor. De frågeställningar som jag således avser att besvara i uppsatsen är:

Vilken uppfattning och förståelse har det offentliga Sverige kring fattigdom i Sverige som en välfärdsstat?

Huvudfrågan delas in i delfrågor för att lättare kunna täcka alla aspekter som måste finnas med för att kunna besvara huvudfrågan.

- Hur diskuteras fattigdom i respektive rapport utifrån de centrala begreppen?
- Hur diskuteras relationen mellan fattigdom och social exkludering?
- Hur diskuteras barnens perspektiv i dessa rapporters förståelse kring fattigdom i Sverige?

1.3 Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt avser jag att presentera tre viktiga begrepp i uppsatsen för att göra det lätt för läsaren att förstå vad jag menar när dessa begrepp används samt för att klargöra hur jag själv avser att tillämpa dessa begrepp i uppsatsen.

Det offentliga Sverige: Begreppet används ofta i uppsatsen. Det kan tyckas att ordet ”offentlig” endast syftar på staten och dess förståelse av fattigdom då det är staten som är Sveriges offentliga ansikte. Jag tycker och anser att även andra myndigheter och organ kan räknas som offentliga då även de har åsikter som finns offentligt. Med ”det offentliga Sverige” syftar jag därför på de rapporter som jag avser att undersöka. Det är deras förståelser kring fattigdom som är det väsentliga i detta avseende och som i min uppsats benämns som ”det offentliga Sverige”.

Social delaktighet: samhällelig, samhälls-, samhällsbildande aktiviteter, i relation till andra individer.⁸

---

⁸ Nationalencyklopedin, sökord: Social delaktighet. Hämtad: 2014-05-05.

Välfärdsstat: en stat som strävar efter att ge alla sina medborgare materiell välfärd och social och ekonomisk trygghet genom en omfördelning av resurser.⁹ Detta innebär att välfärdsstaten vill ha en jämn fördelning av resurser så att alla medborgare har samma möjligheter och förutsättningar. Det betyder att välfärdsstaten garanterar sina medborgare något mer än bara överlevnad, utan en överlevnad med värdighet som kan ses som en form av kollektiv försäkring som finns gemensamt för varje enskilt medlem av kollektivet. Det är de statliga organen som i princip ska genomdriva föreställningen om välfärdsstaten och garantera medborgarnas rättigheter.¹⁰

2. Teori

I det här avsnittet kommer jag att presentera det teoretiska ramverk som kommer ligga till grund för min uppsats. Eftersom tidigare forskningen är i nära relation till teorin och ligger därför till grund för mitt val av teori har jag valt att presentera båda delar i detta avsnitt.

2.1 Tidigare forskning

Under detta kapitel avser jag att presentera den generella synen kring fattigdom, både separat och i relation till social exkludering, som kommer prägla uppsatsens gång. Dock avser jag först att kort beskriva den generella synen kring vad fattigdom är där jag förklarar skillnaden mellan absolut och relativ fattigdom.

Författare vars perspektiv jag avser kartlägga i avsnittet som handlar om social exkludering är: Hilary Silver "Social exclusion and solidarity: Three paradigm" 1995, Sa-faa Shabaan "A conceptual framework Review of Social Exclusion and its Relation with Social cohesion and poverty in Europe" 2011, Patrick Commins, "Poverty and Social Exclusion in Rural Areas" 2004, Panos Tsakoglou och Fotis Papadopoulos, "Aggregate level and determining factors of social exclusion in twelve European countries", 2002 och Kitty Stewart, "Monitoring social inclusion in Europe's regions", 2003.

---

⁹Nationalencyklopedin, sökord: Välfärdssamhälle, Hämtad: 2014-05-03.

¹⁰Bauman, s.67.

Dessa författare presenterar en generell syn på de nämnda frågorna. Utgångspunkten ligger i att, med hjälp av författarna, utveckla resonemanget kring begreppet social exkludering då det är nytt jämfört med begreppet fattigdom som är det dominerande i forskningen samt att begreppet är det mest väsentliga kring forskningen i denna studie.

2.1.1 Absolut och relativ fattigdom

Den dominerande betydelsen och förståelsen kring begreppet fattigdom som jag väljer att benämna som den ”traditionella” betydelsen beskriver människor som dagligen kämpar för att överleva. Begreppet tar upp och fokuserar på komponenter som människan behöver för att överleva, såsom rent vatten, mat, hygien och bostad.¹¹ Denna betydelse går under begreppet *absolut fattigdom* vilket i princip innebär att den inkomst människan har inte räcker till för dessa nödvändiga komponenter. Det handlar alltså om vilken möjlighet man har att inhandla det som behövs, vilket påverkar hushållets levnadsstandard.¹² Denna förståelse har lett till att begreppet fattigdom används i beskrivningen av de så kallade utvecklingsländer vars invånare lider av hög mortalitet, barnadödlighet och epidemier som bland annat är resultatet av brist på de nämnda faktorerna.¹³

För att förklara fattigdom i välfärdsstater, där fattigdom inte handlar om fattig i absolut mening, finns det en relativ mening av begreppet fattigdom. Den relativa meningen av fattigdom handlar snarare om ojämnt fördelade inkomster bland medborgarna i ett land det vill säga den ekonomiska skillnaden mellan människorna.¹⁴ Konsekvensen av detta blir att människor inte kan delta i samhället på samma villkor då de på grund av olika ekonomiska möjligheter har olika förutsättningar i livet.

Den relativa förståelsen kring fattigdom fokuserar på att inkludera andra aspekter som påverkar en människas levnadssätt i sin helhet förutom de grundläggande och nödvändiga komponenterna. Faktorer som exempelvis utbildning, arbetsmöjligheter, samhällsaktiviteter och hälsa. Det är möjligheten till dessa faktorer som finns i forskning

---

¹¹ Hilary Silver, “Social exclusion and solidarity: Three paradigms”. *International Labour Review*, 1995, s.533.

¹² ”Temastudie om politiska åtgärder rörande barnfattigdom”, EU:s process för social trygghet och social integration, 2008, s.4.

¹³ Nationalencyklopedin, sökord: U-land, Hämtad: 2014-05-20.

¹⁴ Lis, Bodil Karlsson & Åsa Backlund (red.), *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*, 2014, s.75-76.

kring relativ fattigdom i välfärdsstater och som är betydelsen av begreppet relativ fattigdom.¹⁵

Varför en relativ fattigdomsförståelse är nödvändig är just att fattigdom i välfärdsstater kan enbart inte mätas utifrån människors inkomster utan snarare vilka möjligheter de har tillgång till. Vad som anses vara fattigdom i en välfärdsstat räknas därför utifrån människans tillgång till andra komponenter som mäts i hur delaktig människan kan vara i samhället jämfört med andra medborgare. Förståelsen belyser alltså hur socialt inkluderad respektive exkluderad människan är.

Den relativa förståelsen kring fattigdom användes flera gånger i detta avsnitt men hädanefter kommer begreppet social exkludering användas istället för att beskriva denna förståelse.

2.1.2 Social exkludering

Commins skriver att begreppet social exkludering kom först på 1960-talet och introducerades första gången av fransmännen. Politiker, akademiker och journalister började använda och benämna fattiga som "les Exclus". Det är först på senare 1990-talet som begreppet började användas i Europa och i den Europeiska Unionen (hädanefter kommer det hänvisas till EU).¹⁶ Fransmännens syn på "de exkluderade" har haft en betydande roll i begreppets innebörd då det var de fattiga, de samhällsexkluderade som gick under benämningen.

Shaaban menar att begreppet används idag för att beskriva problem som uppstår i det moderna välfärdssamhället som exkluderar människan från samhället såsom långtidsarbetslöshet, diskriminering och missbruk. Dessa problem har olika orsaker som Shaaban menar beror på avsaknaden av lika möjligheter för alla medborgare i en stat. Hon menar att dessa skillnader i medborgarnas förutsättningar i exempelvis utbildnings- och arbetsmöjligheten påverkar människans levnadssätt och skapar sociala klasskillna-

---

¹⁵ Patrick Commins, "Poverty and social Exclusion in Rural Areas". *European Society for Rural Sociology*, 2004, s.104-105.

¹⁶ Ibid, s.68.

der bland människor. Avsaknaden av dessa faktorer påverkar människors möjligheter till andra saker som exempelvis välmående och utveckling.¹⁷

Dessa problem leder till att människor exkluderas från sociala, kulturella och politiska institutioner och aktiviteter i samhället då de inte har tillgång till verktygen för att kunna delta i samhället. Därför menar hon att det inte är endast den ekonomiska dimensionen som är viktig för människan utan även den sociala dimensionen.¹⁸ Hon menar att det ska koncentreras på att motverka och bekämpa den sociala exkluderingen istället för fattigdom i välfärdsstater, då genom att motverka människans sociala exkludering samtidigt motverkar och bekämpar andra sociala problem som i studiens fall är fattigdom.¹⁹

Tsakoglou och Papadopoulus menar att det finns fyra olika indikatorer som påverkar social exkluderingen av människor, inkomst (fattigdom), levnadsvillkor, livets nödvändigheter och sociala relationer.²⁰ De menar att dessa indikatorer påverkar även framtiden för dessa människor då avsaknaden av olika möjligheter även påverkar deras framtida situation. Författarna menar att dessa människor, vuxna som barn, har väldigt lite framtidshopp och i vissa fall inget alls.²¹ Detta påverkar deras syn och försök att ta sig ur dåliga situationer då de inte tror på att något kommer att förändras i framtiden.

Commins menar på att fattigdom kan vara en orsak till social exkludering. Den största skillnaden mellan begreppen fattigdom och social exkludering är att fattigdom fokuserar mer på bristen på personliga resurser medan social exkludering är brist på samhällsliga resurser och sociala aktiviteter. På så sätt blir fattigdom en orsak till den sociala exkluderingen.²² Han skiljer på begreppen och menar att det inte finns en klar och tydlig avgränsning på vem som är socialt exkludering till skillnad från fattigdom då personen i fråga antingen ligger under inkomstgränsen i respektive land eller inte.²³

Den sociala exkluderingen syns inte bara i form av relationer utan det uppfattas även av området människan bor på som kommer i uttryck som boendesegregation. Därför menar han att det istället är områden som lider av socialt utanförskap och inte män-

---

¹⁷ Safaa Shabaan, "A conceptual framework Review of social Exclusion and its Relation with Social cohesion and poverty in Europe", *The international journal of diversity in organizations, communities and nations*, 2011, s.120.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid, s.121-122.

²⁰ Tsakoglou, Papadopoulos, s.213.

²¹ Ibid, s.212.

²² Commins, s.70.

²³ Ibid.

niskor i sig.²⁴ Även Stewart för detta resonemang då hon säger att det för ofta fokuseras på hushållssituationer och individfaktorer och undersökning av områden där många fattiga bor ignoreras.²⁵ Exempelvis menar hon att kvaliteten på offentliga tjänster, vården och skolan i dessa områden påverkar dessa människors liv och därför är väldigt relevant och väsentligt att undersöka områden än att bara undersöka familjesituationer.²⁶

Silver, kompletterar detta resonemang och menar att fattigdom i en välfärdsstat blir ett större problem än vad det redan har diskuterats. Det är institutioner och myndigheter såsom arbetsplatser, utbildningsmöjligheter och aktiviteter som kopplar människan till samhället och det som exkluderar dem från samhället.²⁷ Det är därför inte endast en fråga om huruvida människor har tillgång till dessa möjligheter utan vad avsaknaden av dessa möjligheten innebär i ett välfärdssamhälle. Hon menar att välfärdsstaten är kopplat till aspekter som definierar medborgarskapet i form av rättigheter.²⁸ Dessa rättigheter menar hon är inte enbart materiella rättigheter som det tidigare nämnts såsom rätten till mat eller hygien utan det handlar snarare om sociala rättigheter som social rättvisa, vilket enligt henne är statens ansvar att förse sina medborgare med lika tillgång till dessa medborgerliga rättigheter som hon menar att dessa är.²⁹ Hon skriver att det är utifrån sociala, politiska och ekonomiska rättigheter som medborgarskapet för med sig som människan kan utvecklas. När en medborgare lider av statens misslyckande är det ytterst lämplig att diskutera och analysera fattigdom utifrån medborgarskapet.³⁰ Här introducerar hon begreppet medborgarskap.

Silver menar även att medborgare som är exkluderade av olika möjligheter generaliseras in i en underklass. Underklassfrågan är viktig då människor hamnar efter på grund av saker de inte har till skillnad från människor som har, som i motsatsposition är i överklassen.³¹ På så sätt uttrycks även klasskillnader mellan medborgare i en och samma stat och menar att exkluderingen är en relation mellan de som är inkluderade och de som inte är det.³² Här introducerar hon även begreppet klass då hon menar att fattig-

---

²⁴ Ibid, s.66.

²⁵ Kitty Stewart, Monitoring social inclusion in Europe's regions, *Journal of European Social Policy*, 2003, s.337.

²⁶ Ibid, s.338.

²⁷ Silver, s.534.

²⁸ Ibid, s.533.

²⁹ Ibid, s.547.

³⁰ Ibid, s.539.

³¹ Ibid, s.539.

³² Ibid, s.544.

dom bör diskuteras i förhållande till medborgarnas klasskillnader då det indirekt är statens ansvar att förse sina medborgare med dessa komponenter och avsaknaden skapar skillnader mellan medborgarna.

Utifrån denna forskningsöversikt kan det konstateras att exkluderingen lyfter upp ett diskussionsbehov av problem i först och främst välfärdsstater, som fattigdom i sig inte lyfter upp. De begrepp som har varit de viktigaste och mest relevanta i denna forskningsöversikt är möjligheter såsom ”arbete” och ”utbildning”, men även hur dessa möjligheter påverkar människornas ”medborgarskap” och ”klass”. Då denna uppsats fokuserar på fattigdom i välfärdsstater är det dessa begrepp som följaktligen kommer att ligga till grund för analysen av rapporterna. Det är även i avseende statens misslyckande att förse sina medborgare med tillräckliga resurser och möjligheter för att kunna utvecklas, som ger upphov till mitt förhållningssätt och min teori gällande fattigdom i välfärdsstater. Denna uppsats med utgångspunkt i den tidigare forskningen kommer således att undersöka vilka möjligheter i en människas liv som enligt rapporterna anses vara nödvändiga för att människan ska kunna utvecklas.

2.2 Kapacitetsteori

Utifrån det föregående avsnittet kan det konstateras att fattigdom i Sverige och i andra välfärdsstater, skiljer sig från fattigdom i exempelvis vissa länder i Afrika. I välfärdsstater såsom Sverige, handlar fattigdom om huruvida den enskilda människan kan utvecklas med de möjligheter och kapaciteter hon har utifrån de sociala, ekonomiska och politiska dimensionerna i hennes liv.³³ Detta lyfter därför upp problem som den ekonomiska aspekten inte tar upp. Sociala problem som exempelvis sociala klasskillnader, arbetslöshet, orättvisa och ojämlikhet. Dessa problem blir extra viktiga då de leder till diskriminering och marginalisering av vissa människor vilket gör att alla medborgare i en stat inte har lika förutsättningar för att kunna utvecklas.³⁴

Jag har utifrån tidigare forskningen valt att använda den så kallade kapacitetsteorin som mitt teoretiska ramverk först och främst utifrån Martha Nussbaum och i andra hand Amartya Sen som skiljer sig lite från Nussbaums förhållningssätt.

---

³³ Ibid.

³⁴ Karlsson, & Backlund, (red.), s.13.

I kapacitetsteorin är målet att människan ska kunna utvecklas och öka sin egen livskvalité.³⁵ Detta kräver i sin tur att människan har de förutsättningar och möjligheter som krävs för att kunna göra det.

På engelska kallas denna teori för både ”human development approach” och ”Capability approach”³⁶ och fokuserar på att lyfta fram vad människor på ett faktiskt sätt har möjlighet att göra och vad de kan bli, vilket egentligen tar upp vilka möjligheter människor har att forma sina liv.³⁷ På svenska översätts begreppet ”capability” till kapacitet och syftar på att kapaciteter ”is a set of usually interrelated opportunities to choose and to act”.³⁸ En ”capability” är alltså en slags frihet att kunna välja och agera utifrån möjligheter ur de politiska, sociala och ekonomiska dimensionerna som en medborgare har.³⁹ Människas möjligheter baseras därför på hennes fria val och alternativa kombinationer av dessa kapaciteter. Sen menar att alla dessa tre dimensioner är lika viktiga i en människas liv och på så sätt kan fattigdom inte mätas endast utifrån den ekonomiska dimensionen.⁴⁰

För att tillämpa teorin på uppsatsens kontext kan man fråga sig vilka kapaciteter uttrycks i respektive rapport som nödvändiga för att människan ska kunna utvecklas och vilka möjligheter de förutsätter utifrån sina diskussioner att människan borde ha. Välfärdsstaten Sverige spelar den största rollen eftersom det är förutsättningarna i Sverige som människan har eller inte har tillgång till som är det centrala. Förutsättningar som avser materiella resurser, sociala relationer, sociala aktiviteter och möjligheter i form av kapaciteter. Det är alltså möjligheter och kapaciteter utifrån alla dimensioner som är det centrala.

På så sätt finns denna teori som en kritik till den förståelsen kring fattigdom som enbart fokuserar på och förklaras utifrån den ekonomiska dimensionen. Den traditionella definitionen av fattigdom tar exempelvis inte upp att de redan utsatta människornas anställningsmöjligheter är mycket sämre än den övriga befolkningen.⁴¹ Här exempelvis utesluts den sociala och den politiska dimensionen då det endast fokuserar på den ekonomiska dimensionen.

---

³⁵ Martha C. Nussbaum, *Creating Capabilities*, The Human Development Approach, 2011, s.10

³⁶ Ibid, s.17.

³⁷ Ibid, s.14.

³⁸ Ibid, s. 20.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Sen, s.8-9, 11.

⁴¹ Nussbaum, s.13.

Som tidigare nämnts behöver människan olika resurser och kapaciteter för att kunna utvecklas och på så sätt forma sitt liv. Det förutsätter då att människan har utrymme och friheten för att kunna göra egna val vilket ett medborgarskap i en stat medför. Människor måste alltså ha förutsättningen och möjligheten utifrån sina kapaciteter att kunna välja.⁴² I kapacitetsperspektivet förutsätts det att alla människor har ett jämlikt anspråk på sina kapaciteter det vill säga en lika rätt att få de kapaciteter som de önskar att ha i livet.⁴³ Det signifikanta är att ha möjligheten att kunna välja vilket vi kan förstå med exempelvis skillnaden på en person som fastar och på en som svälter. Personen som fastar har samma funktion i förhållande till mat som en människa som tvingas att svälta, men den första har möjligheten och friheten att välja, vilket inte den andra som svälter har.⁴⁴ Att främja kapaciteter är således att främja det utrymme som krävs för frihet.

I en välfärdsstat som Sverige, utifrån kapacitetsteorin, förutsätts det att människan har det fria valet att kunna välja och ha tillgång till de förutsättningar som krävs för att kunna utvecklas. Sen menar att människor egentligen besitter dessa kapaciteter, men det kräver att de har möjlighet att kunna göra anspråk på dem för att kunna utöva dem.⁴⁵ Därför fokuserar han på konsekvensen av fattigdom, det vill säga dess påverkan på huruvida människan kan göra anspråk på sina kapaciteter och få tillgång till dem. Han anser att det istället ska undersökas huruvida en människa är fattig utifrån hennes möjligheter att använda sig av sina kapaciteter. Kapacitetsteorin är därför i nära relation till en social rättvisa baserat på ett jämlikhetsanspråk där alla medborgare ska ha en lika rätt till att få sina kapaciteter och därför måste förutsättningen finnas för att detta ska kunna ske.⁴⁶ Precis som Sen menar, leder detta till att se människan som ett mål i sig och därmed behandlas lika. På så sätt ska kapaciteter ses som ett medel för det människan vill uppnå i livet.⁴⁷

Så sammanfattningsvis kan fattigdom utifrån kapacitetsteorin förstås som en kapacitetsberövande indikator, en deprivation av grundläggande kapaciteter, friheter, möjligheter eller vad man väljer att benämna det, snarare än enbart ett mått för låg inkomst.⁴⁸

---

⁴² Ibid, s.18.

⁴³ Sen, s.74, 77.

⁴⁴ Ibid, s.75.

⁴⁵ Ibid, s.3,8.

⁴⁶ Ibid, s.233.

⁴⁷ Ibid, s.14,10.

⁴⁸ Ibid, s.87.

Jag avser att tillämpa Sens perspektiv på rapporterna dels för att undersöka hur rapporterna diskuterar kring människans fria val som faktiskt kräver att de förutsättningar som människan önskar, är tillgängliga och på så sätt kunna göra anspråk på dem. Dels för att undersöka konsekvensen av fattigdom i människans liv och hur det påverkar hennes tillgång till olika kapaciteter. Utifrån teorin avser jag även att undersöka hur de sociala problemen kommer i uttryck och hjälper till att diskutera fattigdom i rapporterna. Jag avser att fokusera på vilka kapaciteter som respektive rapport tar upp och diskuterar kring i sin förståelse av fattigdom. Det är även intressant utifrån Sens förhållningssätt att undersöka hur mycket de tre dimensionerna får utrymme i respektive fattigdomsförståelse och avser därför att även undersöka detta i rapporterna.

Kapaciteter såsom *utbildning* och *arbete* är i fokus i teorin samt *etnicitet*, *klass* och *medborgarskap* då dessa begrepp påverkar huruvida människan kan göra anspråk på olika kapaciteter.

Jag är medveten om att det finns andra värdefulla och användbara teorier som exempelvis teorin kring positiva rättigheter. En positiv rättighet kräver en aktiv handling där någon annan förser den personen med hennes positiva rättighet. Denna teori lyfter upp att människans möjligheter och rättigheter förutsätter att någon annan uppfyller den skyldigheten. Emellertid finner jag ändå att en kapacitetsteori fyller uppsatsens syfte bättre då jag avser analysera avsaknaden av vilka specifika kapaciteter som används för att definiera själva begreppet fattigdom i rapporterna. Teorin kring människans positiva rättigheter fokuserar istället på vem som är den skyldige parten som ska förse människorna med deras rättigheter, vilket inte är fokus i min uppsats och därmed utesluts.

Den valda teorin kräver i sin tur ett analyssätt som lyfter de kapaciteter och möjligheter, de förutsättningar som respektive rapport diskuterar kring. Detta besvaras med den valda metoden vilket beskrivs i nästa avsnitt.

3. Metod och material

I detta avsnitt kommer jag att förklara metoden som jag avser att tillämpa på rapporterna och därefter beskriver jag det material som har använts i uppsatsen.

3.1 Begreppsanalys

Jag har valt att ha en begreppsanalys som metod för att undersöka vilka kapaciteter, i form av begrepp, respektive rapport använder sig av för att diskutera och beskriva fatigdom.

En begreppsanalys syftar på att klargöra karaktäristiska drag i de termer och begrepp som används i olika budskap, samt att undersöka hur de används och vad de refererar till. På så sätt blir det tydligt vad begreppet innebär och inte innebär.⁴⁹

Inom begreppsanalys skiljs ord och begrepp åt då begrepp är ”knytpunkter där ord och idéer träffas”.⁵⁰ Begrepp blir således det vi vill förmedla utifrån våra tankar och idéer. Därför blir budskapet och meningen med begreppet det centrala.⁵¹ En viktig aspekt är att begrepp är mångtydiga vilket gör att analysen av ett visst begrepp är beroende och bunden till den som tolkar begreppet och är således inte enhetlig. Olika människor använder begrepp på olika sätt och menar olika saker även om vi talar om samma begrepp.⁵² Exempelvis vid användningen av begreppen etnicitet eller klass, som jag bland annat kommer att använda mig av, är det därför viktigt att först definiera vad som menas med begreppen för att därefter kunna diskutera begreppets användning i rapporterna.⁵³

I det här fallet är syftet med att tillämpa denna metod att hitta en förståelse av fatigdom utifrån människors tillgång till olika kapaciteter, genom att med en begreppsanalys undersöka vilka kapaciteter i form av begrepp som är väsentliga och dominerande i beskrivningen i de olika rapporterna. Att analysen delvis är beskrivande innebär inte att syftet endast är att beskriva, snarare är det ett empiriskt tillvägagångssätt som kan syfta till att systematiskt sortera materialet och därigenom utläsa något som inte sägs direkt av materialet självt.⁵⁴

En annan viktig aspekt av begreppsanalysen är att den står i nära relation till den teoretiska helheten, det vill säga att förståelsen av ett begrepp kan variera när den analy-

---

⁴⁹ Febe Friberg, *Dags för uppsats- en vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, 2012, s.102.

⁵⁰ Göran Bergström, & Kristina Boréus, (red.), *Textens mening och makt: metabok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2005, s.182.

⁵¹ Kasén K. Sivonen, & K. Eriksson, ”Semantic analysis according to Peep Koort - a substance-oriented research methodology”. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 2010, s.3.

⁵² Bergström, Boréus, s. 181.

⁵³ Ibid s. 182.

⁵⁴ Ludvig Beckman, *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, 2005, s.49.

seras utifrån olika teorier och perspektiv, vilket är viktigt att vara medveten om då man subjektivt väljer teoretiska ramar att utgå ifrån.⁵⁵ I det här fallet använder jag kapacitetsteorin som den teoretiska ramen där begreppen i begreppsanalysen fyller den utpekande funktionen.

Jag avser att använda mig av begreppsanalys genom att fokusera först och främst på att lyfta fram och redogöra olika begrepp som visar vilka kapaciteter som används i respektive fattigdomsförståelse. Jag avser att belysa och analysera de begrepp som uttryckligen finns i rapporterna men även begrepp som indirekt finns i rapporterna men som kräver ytterligare diskussioner just för att de är underförstådda. Det är i denna intressanta spänning då författarna väljer att lyfta upp vissa begrepp mer än andra som jag vill fokusera på. Det är alltså begreppsanvändningen av de olika begreppen som explicit finns och inte finns som hjälper till att beskriva begreppet fattigdom och som är det centrala i min analys.

De begrepp som jag utifrån den tidigare forskningen och utifrån rapporterna har funnit som nyckelbegrepp är *arbete* och *utbildning* som även utgör den mest signifikanta kapaciteterna enligt rapporterna. Jag använder även begrepp som påverkar människans tillgång till olika kapaciteter och dessa är människans *etnicitet* och *klass*, samt används *medborgarskap* som är en viktig term som medför medborgaren hennes rättigheter i form av kapaciteter.

Jag är medveten om att det finns andra värdefulla metoder som analyserar en text såsom kvalitativ textanalys, som analyserar innehållet i texten och diskursanalys, som fokuserar på maktaspekten bakom våra ord och beskrivningar och på vilket sätt vi beskriver någon eller något. Visserligen är alla tre metoder baserade på en given text men fokuserar på olika aspekter i texten. Jag finner diskursanalys som den mest närliggande metoden efter begreppsanalys särskilt i syfte till att undersöka varför begreppet fattigdom används på det sättet det gör i olika texter, då betydelsen av begreppet träder fram. Emellertid finner jag ändå att en begreppslig analys av rapporterna fyller uppsatsens syfte bättre då jag avser att analysera vilka specifika kapaciteter i form av begrepp som används och uttrycks i förståelsen och uppfattningen av själva begreppet fattigdom, för att på så sätt kunna besvara uppsatsens frågeställning.

---

⁵⁵ Ibid.

3.2 Begreppsdiskussion

Eftersom de begrepp jag avser att använda utgör en viktig grund i uppsatsen anser jag att de behöver diskuteras i ett längre avsnitt istället för att endast beskrivas och därför har jag valt att ha med detta avsnitt. Begreppen klass och medborgarskap kommer att diskuteras betydligt mer eftersom dessa begrepp är väldigt breda och det finns många aspekter som tas upp i relation till dem. Det är således viktigt att deras användning och position i denna uppsats diskuteras vilket gör att dessa kräver en längre diskussion. Till skillnad från de föregående begrepp kommer begreppen arbete och utbildning inte tas upp i sig då betydelsen av dessa är självklar. Istället kommer de att diskuteras i relation till de andra begreppen. Klass och medborgarskap kommer att beskrivas och diskuteras endast i det mån som det behövs i detta avseende i relation till fattigdom.

3.2.1 Etnicitet

Begreppet används för att identifiera en tillhörighet till en etnisk grupp. Själva ordet betyder folk, vilket används för att referera till en grupp människor, en stam eller ett folk som med vissa gemensamma utgångspunkter som språk, historia, kultur etc.⁵⁶ I uppsatsen kommer begreppet användas som en aspekt som påverkas människans tillgång till olika kapaciteter och möjligheter.

3.2.2 Medborgarskap

Begreppet är ett rättsligt bindande förhållande som uppstår mellan stat och individ enligt lag automatiskt vid exempelvis födsel inom statens jurisdiktion eller efter en ansökan om medborgarskap. Medborgarskapet innefattar både rättigheter, såsom rätten att rösta, rätten att inneha vissa tjänster men även skyldigheter såsom att betala skatt.⁵⁷ Dessa rättigheter är en följd utav medborgarskapet.⁵⁸ Det är människans medborgarskap som rättfärdigar och definierar medlemskap i en socialgemenskap genom olika rättigheter och

---

⁵⁶ Nationalencyklopedin, sökord: Etnicitet, Hämtad:2014-04-18.

⁵⁷ Nationalencyklopedin, sökord: Medborgarskap, Hämtad: 2014-05-05.

⁵⁸ Susanne Alm, (red.), *Utanförskap*, 2011, s.82.

skyldigheter.⁵⁹ Dessa medborgerliga rättigheter delas in i tre områden enligt sociologen Thomas Marshall, ekonomiska-, sociala- och politiska rättigheter. Den grundläggande medborgerliga rätten är enligt Marshall, rätten till arbete eftersom det är utifrån arbete som människan kan utvecklas och mår bra av.⁶⁰ Dock finns det andra möjligheter som krävs för att människan ska kunna få tillgång till arbete och som är signifikanta för själva arbetsmöjligheten som exempelvis utbildning. Det finns även andra möjligheter som arbetet för med sig exempelvis ekonomisk välmående.

Medborgarskapet innebär att medborgaren ska ha tillgång till tidigare nämnda möjligheter men även att kunna känna sig delaktig i samhället.⁶¹ Här skiljer Marshall på att vara delaktig och att endast tillhöra ett samhälle och menar att medborgarskapet uppfylls till fullo när båda dessa aspekter uppfylls.⁶² Marshall menar att människan tillhör ett samhälle när hon får sitt medborgarskap men är endast delaktig i samhället när hon kan ta del av dem resurser och möjligheter som hon önskar.⁶³

Utbildning är från grunden en direkt bäring på medborgarskapet då människan redan som barn har rätten att gå i skolan då staten har en lag på det och garanterar på så sätt att alla barn utbildas. Alla medborgare i detta land har därför både en rättighet och en skyldighet att till en viss ålder gå i skolan och utbilda sig. ”The right to education is a genuine social right of citizenship, because the aim of education during childhood is to shape the future adult”.⁶⁴ Utifrån Marshall ska denna obligatoriska möjlighet inte ses som barnens rätt till att gå i skolan, utan den vuxne medborgarens rätt att ha blivit utbildad för att kunna forma sitt framtida liv. På detta sätt blir även utbildning en viktig kapacitet för att kunna vara delaktig i samhället, som medborgarskapet kräver.⁶⁵ Utbildning är alltså enligt Marshall den viktigaste möjligheten som en människa kan göra anspråk på.

I relation till utbildning, tar Marshall även upp att medborgarnas sociala och ekonomiska skillnader tycks påverka förutsättningen för det politiska deltagandet. Marshall menar att den politiska rättigheten kräver utbildning och en viss kunskapsnivå för att

---

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Marshall, Bottomore, s.14-15.

⁶¹ Ibid, s. 21.

⁶² Alm, s.8.

⁶³ Marshall, Bottomore, s.8.

⁶⁴ Ibid, s.25.

⁶⁵ Ibid, s.25.

människan ska ha möjlighet att engagera sig.⁶⁶ Brist på utbildningsmöjligheten försvagar även denna medborgerliga rättighet, vilket försvagar människans förmåga att kunna vara en fulländlig medborgare utifrån både sina politiska rättigheter och skyldigheter som i helhet ingår som en del av medborgarskapet.⁶⁷

3.2.3 Klass

Begreppet är en samhällsvetenskaplig term som används vid indelning och vid förklaring av skillnader bland människor enligt ekonomiska och sociala kriterier.⁶⁸ Då människor har olika förutsättningar i avseende de möjligheter som de har tillgång till, uppstår det skillnader utifrån det. Möjligheter som även är en medborgares rättigheter, såsom utbildning och arbete där utbildning leder till ett bra arbete som det i sin tur leder till välbetald lön samt ger människan även en social förankring, struktur på vardagen och skapar sociala relationer.⁶⁹ Deltagandet på arbetsmarknaden är också en förutsättning för att kvalificera sig för en stor del av det skydd som socialförsäkringarna ger.⁷⁰ För att klasskillnader inte ska existera måste det finnas en jämställdhet i människors förutsättningar så att alla människor får ha lika tillgång till dessa rättigheter.

Klass bestäms alltså av sociala resurser och materiella resurser som människor har till sitt förfogande.⁷¹ Det viktigaste kriteriet och måttet på vilken klass människan tillhör utgörs utifrån det hon innehar, det vill säga utifrån resurser såsom arbete, utbildning, inkomst och sociala relationer etcetera.⁷²

Klass har sin grund i strukturella villkor som påverkar de individuella valmöjligheterna människan har. Exempelvis är det en människas utbildningsnivå som möjliggör eller begränsar det val hon gör i livet utifrån de möjligheter hon kan göra anspråk på. På

---

⁶⁶ Marshall, Bottomore, s.26.

⁶⁷ Alm, s.194-195.

⁶⁸ Nationalencyklopedin, sökord: Klass, Hämtad: 2014- 05-05.

⁶⁹ Alm, s.81.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Maria Oskarson, Mattias Bengtsson, & Tomas Berglund, (red.), *En fråga om klass: levnadsförhållanden, livsstil, politik*, 2010, s.16.

⁷² Ibid, s.12.

så sätt kategoriseras hon i den klass hon ”tillhör”, utifrån hennes utbildningsnivå som kort sagt även påverkar hennes ekonomiska situation.⁷³

I avseende det yrke människan har ”avgörs” klassen utifrån hur kvalificerad yrket är och hur specialiserad kompetens yrket kräver samt i vilken utsträckning arbetsgivaren kan kontrollera det arbete som utförs. Utifrån detta är yrken som läkare, jurist, fysiker och universitets- och högskolelärare exempel på några högklassiga yrken.⁷⁴

Det är med utgångspunkt i denna bakgrund som jag senare i texten kommer att analysera begreppet klass i förhållande till rapporterna.

3.3 Material, avgränsning och källkritik

I detta avsnitt ska jag presentera det material som används i uppsatsen och jag har valt att beskriva mina avgränsningar och källkritik i samma avsnitt då de presenteras bäst ihop.

3.3.1 Primärmaterial

Mitt primärmaterial består av fyra rapporter framställda av staten, Socialstyrelsen, barnrättsorganisationerna Unicef och Rädda Barnen. De har alla bäring på och diskuterar de frågor som jag har valt att koncentrera mig på i min studie. Jag har avgränsat mig till dessa fyra rapporter dels för att jag ville gå i det djupa med några få rapporter samt att jag anser att dessa rapporter är de mest väsentliga för undersökningen av det offentliga Sveriges syn och uppfattning om fattigdom. Dock är jag medveten om att dessa fyra rapporter inte tar upp alla synsätt på fattigdom men eftersom de är viktiga myndigheter och organ bedömer jag dem som legitima. Det hade heller inte varit möjligt att undersöka alla möjliga uppfattningar kring fattigdom oavsett vilka rapporter som hade valts.

Jag har valt två myndigheter och två icke statliga organisationer för att ha en motpol och någorlunda balanserat primärmaterial. De två rapporter från staten och från Socialstyrelsen kan tänkas vara statligt styrda då de är i direkt koppling till staten och har således valt att ta upp vissa aspekter respektive inte ta upp vissa andra aspekter vil-

---

⁷³ Ibid, s.8.

⁷⁴ Ibid, s.25.

ket leder till att rapporten blir vinklade åt ett visst håll. Detta betyder inte att rapporten i sig inte är trovärdig men att det kanske ger en onyanserad bild av situationen. Som kontrast till detta har jag valt att ta med två icke statliga organisationer, Unicef och Rädda Barnen, då de till skillnad från de två första rapporterna, är oberoende organ. Dock kan även dessa organisationer kritiseras för att de är två barnrättsorganisationer vilket gör att de kanske belyser situationen på ett sätt så att barnens perspektiv uppmärksammas extra. Även det gör inte rapportens budskap mindre trovärdigt men kanske gör att vissa aspekter förstoras. Jag har även valt dessa två rapporter för att ta upp specifikt kring barnens situationer i fattigdomsfrågan då även barnens perspektiv är viktigt i fattigdomsperspektivet. Eftersom dessa rapporter även tar upp familjeförhållanden och hur föräldrarnas situation påverkar barnens situation, finner jag dessa rapporter relevanta för uppsatsens syfte.

Dessa rapporter har även valts eftersom de har producerats relativt nyligen och kan därför användas som samtida och är således lämpliga i detta avseende. Därför anser jag att rapporter av detta slag är nödvändig i detta avseende just för att kunna bedöma situationen på en verklighetsnivå och har på så sätt medvetet valt dessa fyra rapporter.

Först och främst är det den svenska regeringens rapport, som har utarbetat nationella handlingsplaner för att bidra till att uppfylla de fyra mål som Europeiska rådet fastställt, såsom bland annat att underlätta deltagande i sysselsättning och allas tillgång till varor, tjänster och rättigheter. Jag finner det nödvändigt att först och främst undersöka vilken syn den svenska regeringen har gentemot fattigdom i Sverige, vad de anser om problemet och hur de diskuterar det. Jag har således valt kapitlet "Nationell handlingsplan för social delaktighet", från rapporten *Sveriges strategirapport för social trygghet och social delaktighet 2006- 2008*, som diskuterar fattigdom och avser att endast använda det från rapporten. Jag avgränsar statens rapport då den är bred och tar upp aspekter som inte är relevant för min studie. Därför har jag endast valt att ha med detta kapitel ur rapporten. I rapporten fokuserar de på åtgärder som behöver tas för att bekämpa olika problem som uppstår som en påföljd av fattigdomen och syftet är således skapa behövliga åtgärder. Det är i dessa åtgärder och beskrivningar, som "fattigdom" utifrån regeringen identifieras och det är dessa beskrivningar som jag avser att analysera och fokusera på.

Socialstyrelsens valda rapport är en väldigt stor och bred rapport i avseende ämnen som diskuteras i den och allt är inte i relevant för uppsatsens syfte. Jag har valt att analysera ett kapitel ur rapporten som heter "Fattigdomens förändring, utbredning och

dynamik”. Kapitlet definierar på ett tydligt sett vad som menas med begreppet fattigdom och diskuterar kring både den absoluta betydelsen samt den relativa. Författarna till kapitlet, Jan Jonsson, Carina Mood och Erik Bihagen, är verksamma på institutionen för social forskning på Stockholm universitet och är etablerade och har forskat i ämnet i flera år.

Rapporten vänder sig i första hand till politiker som genom sina beslut påverkar befolkningens sociala situationer i Sverige men även till organisationer och myndigheter som utformar underlag till politiska beslut. Syftet med rapporten är därför att uppmärksamma vilka grupper i samhället som är särskilt missgynnade och löper störst risk för sociala och eller ekonomiska problem.

Ytterligare en diskussion som tas upp i rapporten är att fattigdomen förklaras utifrån barnens förhållande till sina föräldrar. Barnen uppmärksammas ytterligare eftersom de kan drabbas i dubbel bemärkelse då fattiga barn riskerar att förbli fattiga även i vuxen ålder.

Unicefs rapport är skriven av David Pålsson, doktorand i socialt arbete och Stefan Wiklund, docent i socialt arbete, båda verksamma på Socialhögskolan i Stockholm. I rapporten tas det upp att ”fattigdom” är ett resultat av att tillgång till flera förutsättningar inte existerar. Förutsättningar såsom utbildning och fritidsaktiviteter och människor som inte får tillgång till dessa rättigheter har därför inte möjligheten att delta i samhället. Rapporten tar även upp kritik som begreppet ”socialt utanförskap” har fått och därför fokuserar texten även mycket på att identifiera det och argumentera för det. Det är dessa argumentationer och diskussioner i rapporten som jag avser att fokusera på.

I Rädda Barnens rapport definieras det vad fattigdom är för att sedan lyfta upp barnen i dessa definitioner. I rapporten diskuteras barnfamiljer som visar att barnfattigdom är i relation till familjens situation och möjligheter och det är konsekvenser utifrån familjens möjligheter som barn får sina möjligheter till utveckling begränsade. Rädda Barnen har tillsammans med Tapio Salonen, professor i socialt arbete, utarbetat två delmått och det är den diskussionen kring de två måtten och definitionen kring fattigdom som jag avser att fokusera på.

Syftet med rapporten är att undersöka barnfattigdom i Sverige, om eventuell förbättring eller försämring har skett sedan förra rapporten samt vilka stadsdelar i olika städer har mest barnfattigdom. Rapporten för år 2013 är den 11 i serien som redovisar utvecklingen till och med år 2011.

3.3.2 Sekundärmaterial

Jag har försökt att använda mig av olika sorters källor för att balansera mitt val av material och för att få nyanser kring frågor som jag har valt att koncentrera mig på.

En av de böcker som bidragit mycket i diskussionen kring begreppen är boken *Utanförskap* skriven av Susanne Alm, Olof Bäckman, Anna Gavanoas och Anders Nilsson. Boken diskuterar och ger ett flertal perspektiv på problemet utanförskap i dagens svenska samhälle. Relationen till arbetsmarknaden är central men även andra relevanta aspekter centrala för välfärden i Sverige diskuteras som exempelvis sociala relationer. De olika levnadsvillkoren i Sverige beskrivs och ligger till grund för diskussionen kring människor som har exkluderas. Som författarna själva skriver är syftet med boken att ge ett underlag till diskussionen om utanförskap och framtidens politik för social inkludering.

Ytterligare en central bok som jag använt i analysen är *En fråga om klass- levnadsförhållanden, livsstil, politik* skriven av Maria Oskarson, Mattias Bengtsson och Tomas Berglund. Boken har Sverige som ett testfall där det undersöks om klass har någon betydelse i Sverige. Jag har medvetet valt att ta upp och diskutera klass utifrån denna bok då den diskuterar klassfrågan i Sverige vilket är passande då jag behövde ett perspektiv som behandlade klass i Sverige för denna studie. Boken belyser centrala och relevanta områden som är viktiga och är i förhållande till fattigdom, exempelvis utbildningsmöjligheter, social rörlighet och livstillfredsställelse. Dessa möjligheter och förutsättningar förklaras ur ett klassperspektiv och hur dessa aspekter påverkar människans ”klasstatus” och liv.

Den tredje är *Citizenship and social class*, skriven av Marshall, T. H och Bottomore, T, 1992. Marshall var en sociolog som är mest känd för den här boken, som är en bok med samlade artiklar om relationen mellan medborgarskapet och den sociala klassen. Marshall diskuterar medborgarskap och medborgerliga rättigheter utifrån olika problem såsom fattigdom, migration och ojämställdhet och analyserar medborgarskapet utifrån dessa perspektiv. Även rättigheter såsom rätten till arbete, utbildning, välfungerande livsstil, diskuteras i förhållande till medborgerlig status. Jag har medvetet valt att diskutera medborgarskap och medborgerliga rättigheter utifrån Marshall då jag har konstaterat att han är en välkänd sociolog många refererar till och därför anser jag att hans syn och tankesätt tillför ett viktigt perspektiv till uppsatsen.

Den första artikeln som jag har valt att presentera är ”Social Exclusion in the EU:

A capability based approach” skriven av ekonomerna Fotis Papadopoulos och Panis Tsakoglou. De undersöker den sociala exkluderingen någorlunda utifrån Amartya Sen's förhållning kring kapaciteter där artikeln diskuterar hur vi kan se den sociala exkluderingen i form av kapacitetsdeprivation. Författarna diskuterar och tillämpar det förhållningssättet på Europeiska länder eftersom (som de själva skriver) det inte kan talas i fattigdomstermer i Europa när det handlar om levnadsskillnader. Det handlar snarare om kapacitetsberövning, vad människorna i ett givet samhälle saknar för att kunna ha ett ”bra” liv.

Den andra artikeln är ”Poverty and social exclusion in Europe”, av Kitty Stewart där hon diskuterar att den sociala exkluderingen har börjat ersätta betydelsen av fattigdom i välfärdsstater såsom länder i Europa. Författaren belyser olika aspekter av fattigdom genom att skilja på mänsklig fattigdom och hushållsfattigdom. Det är ett intressant sätt att diskutera begreppet fattigdom utifrån och det är därför jag väljer att ha med artikeln då den visar en ny sida av förhållandet mellan fattigdom och social utanförskap.

Andra artiklar, som jag har valt att presentera i avsnittet med tidigare forskningen har haft en stor betydelse för uppsatsen och för de olika val som har gjorts under processen. De alla är väletablerade forskare inom sina fält och har många som refererar till dem när det förs diskussioner inom dessa fält.

De böcker och artiklar som jag har valt diskuterar fattigdom ur några specifika aspekter vilket gör att andra aspekter utesluts och detta blir således en begränsning i materialet. Jag anser dock detta som nödvändigt då en avgränsning måste ske så att jag verkligen går på djupet med några få perspektiv. Det kan kompenseras genom att undersöka perspektiven med flera författare och flera infallsvinklar i det material som författaren avser att använda, så att tolkningen inte blir ensidig och för att vara säker på att i alla fall de mest etablerade diskussionerna tas med. Då jag även har en begreppsanalys som metod är det viktigt att jag varierar mitt val av material så att de mest centrala begreppen som finns i fattigdomsdiskussioner, används i det material som jag baserar min studie på. Detta för att min slutsats ska bli så verklighetsnära som möjligt.

Dock har även materialet begränsningar då jag endast har använt material som belyser först och främst fattigdom och social exkludering i välfärdsstater men sedan även i Europa. Att ha begränsat mitt material till dessa områden gör att fattigdom inte diskuteras utifrån andra välfärdsstater än Europa. Jag anser dock detta som en nödvändighet då jag avser att belysa fattigdom i Sverige som är en välfärdsstat i Europa.

En viktig aspekt att ta upp i detta avseende är att det självklart finns människor i

välfärdsstater som är fattiga i absolut mening, som exempelvis saknar boende och mat på grund av olika orsaker. Men dessa kommer inte att diskuteras i denna studie då majoritetsbefolkningen i välfärdsstater, i detta fall Sverige, har tillgång till dessa livsnödvändiga komponenter vilket gör att tillgången till andra aspekter blir lämpligare att undersöka i denna studie.

En annan begränsning i materialet är att det kan tänkas att ett EU-perspektiv saknas då jag nämner EU ofta i min uppsats. Jag anser dock att detta inte är nödvändigt eftersom många artiklar som har använts och rapporten som behandlar den svenska statens förhållningssätt avseende fattigdom, har indirekt dirigerats av EU:s mål och direktiv från EU. På så sätt finns EU perspektivet i uppsatsen även om specifika artiklar eller rapporter från EU inte finns i materialet.

Ytterligare begränsningar och avgränsningar är genusperspektivet, som finns svagt i rapporterna där skillnader mellan ensamstående mödrar och fäder uttrycks i deras olika arbetsmöjligheter. Fattigdomsaspekten blir därför intressant att undersöka utifrån ett genusperspektiv men eftersom jag har valt att använda andra perspektiv som lyfts mer i rapporterna har jag därför valt att avgränsa mig och inte ha med ett genusperspektiv.

Det kan tyckas att även ett intersektionellt perspektiv är passande och nödvändigt i avseende fattigdom vilket saknas i denna studie. Jag anser dock att det inte behövs lyfta upp begreppet uttryckligen då jag med hjälp av kapacitetsteorin lyfter upp de aspekter som diskuterar begreppet indirekt i denna studie. Aspekter som diskriminering på grund av etnicitet och klasskillnader täcker upp det mest väsentliga och centrala delar ur ett intersektionellt perspektiv som skulle kunna behöva diskuteras i relation till fattigdom. Därför har jag valt att inte fokusera direkt på begreppet intersektionalitet då aspekter av begreppet diskuteras indirekt med hjälp av andra begrepp.

4. Undersökning och analys

I det här kapitlet kommer jag att beskriva undersökningen om hur respektive rapport förstår fattigdom utifrån de begrepp som tidigare har presenterats.

4.1 Regeringens rapport

Den nationella handlingsplanen som har skapats för att uppfylla EU:s mål har till syfte att underlätta människors deltagande i dagliga sysselsättningar, alla människors tillgång till resurser, varor, tjänster och rättigheter att förebygga risken för social exkludering och agera för de mest utsatta människorna.⁷⁵

I dessa mål har sju centrala utmaningar identifierats: 1) öka deltagandet på arbetsmarknaden, 2) modernisera sociala trygghetssystemet, 3) motverka risken att missgynnas när det gäller utbildning och yrkesutbildningar, 4) eliminera barnfattigdom och förbättra stödet till familjer, 5) garantera tillfredsställande boende och motverka hemlöshet, 6) öka tillgången till tjänster av god kvalitet (som finansiella tjänster, juridisk rådgivning, sjukvård) och 7) övervinna diskriminering och öka integrationen av personer med funktionshinder, utländsk bakgrund och etniska minoriteter.⁷⁶ Det är alltså dessa kapaciteter som människor måste ha tillgång till enligt staten, för att social exkludering ska kunna motverkas och bekämpas.

Rapporten belyser förutsättningen att kunna arbeta, ha en rättvis möjlighet till konkurrens och tillgång till olika viktiga kapaciteter och möjligheter som exempelvis utbildning och ett samhälle utan diskriminering, för att social exkludering ska kunna elimineras.

De nationella målen är alltså att människor ska nå en hög sysselsättning oavsett etnisk bakgrund, motverka hemlöshet och utestängning från bostadsområden och att stärka människogrupper i särskild utsatta situationer.⁷⁷

En stor vikt läggs vid att definiera vad staten menar med social exkludering som det här benämns som utestängning: ”Social utestängning innebär att människor eller grupper utesluts från eller hindras tillträde till samhällets olika delar. Social utestängning sker dels genom att människor inte vinner tillträde till centrala delar av samhällslivet såsom arbetsmarknaden och dels genom en process där människor gradvis utesluts genom att ett socialt problem leder till flera andra efterföljande problem”.⁷⁸ Den sociala

---

⁷⁵ ”Sveriges strategirapport för social trygghet och social delaktighet 2006- 2008”, Regeringskansliet, Socialdepartementet, 2007.s.14.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid, s.15.

⁷⁸ Ibid, s.15-16.

aspekten påverkar alltså människans liv och möjligheter då de exkluderas från samhället och får inte tillträde till sociala möjligheter som arbetsmöjligheter, vilket kan leda till andra problem. Människan som drabbas av det kan inte göra anspråk på sina rättigheter och på komponenter som hon behöver för att utvecklas. Hon kan heller inte öka sin livskvalité, som Sen menar, då hon exkluderas från de möjligheter som hon behöver för att, enligt Sen, kunna utvecklas och må bra av. Hon har heller inget fritt val då hon inte har förutsättningen som krävs för att kunna ta beslut och göra val och det är konsekvenser av detta som påverkar den exkluderas liv. Tillgång till arbete och utbildning är således två av de viktigaste förutsättningar som staten tar upp som en viktig grund för människans delaktighet i samhället.⁷⁹

Det som sedan orsakar att människor hamnar i utanförskap eller förblir socialt exkluderade enligt rapporten är bland annat människor med utländsk bakgrund. Detta gör etnicitet samt fattigdom och svåra uppväxtförhållanden till en orsak till social exkludering.⁸⁰ Rapporten tar upp dessa samhällsgrupper för att förklara att det är de som har det svårast att konkurrera i arbetsmarknaden. På så sätt löper de även en större risk att hamna i fattigdom. De som är drabbade av missbruksproblem eller har utländsk bakgrund kan inte göra anspråk på dessa kapaciteter och möjligheter och kan således inte forma sina liv och ge sina barn de förutsättningar som de behöver för att inte exkluderas från samhället. Detta går i arv då barnen växer upp i samma miljö med dåliga uppväxtförhållanden och kan därför inte ta till sig det som en välfärdsstat erbjuder. Då de blir exkluderade kan de heller inte plocka på sig erfarenheter som behövs för att klara sig i livet vilket andra barn vars föräldrar har bättre förutsättningar har och på så sätt ökar gapet mellan barnen i samhället. De barn som lever i dessa förhållanden lever i ”ekonomisk utsatthet” och anses enligt staten som fattiga.⁸¹

Då staten uppger fattigdom som en orsak till social exkludering, skiljer de på socialt exkludering och fattigdom. Regeringen lägger större vikt vid social exkludering än fattigdom då det förstnämnda följaktligen blir det större problemet. På så sätt lider samhället återigen av många strukturella hinder bland annat att utrikesfödda får senare tillträde på arbetsmarknaden som är en påföljd av diskrimineringen som sker.

Att vara socialt inkluderad är ett krav för att människan ska ha möjlighet att kunna

---

⁷⁹ Ibid, s.16.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid, s.19.

använda sig av sina egna förmågor och erfarenheter⁸² men även för att de ska känna egenmakt och självtillit.⁸³ När det dock inte finns utrymme för detta i olika samhällsområden kan människan inte använda sina förmågor och erfarenheter vilket gör att människan indirekt exkluderas i samhället av sociala institutioner såsom skolan och olika arbetsplatser. Påföljden blir att människan inte har utrymme för att göra anspråk på sina möjligheter för att därefter kunna utvecklas. Dessa förutsättningar krävs alltså, för att människan ska kunna motverka den sociala exkluderingen.

Människan måste alltså ha tillgång till utbildning och arbete för att kunna utvecklas. Då de exkluderade inte har tillgång till dessa möjligheter och kapaciteter står de alltså utanför dessa aspekter. På så sätt är dessa kapaciteter viktiga då de påverkar människans möjlighet till att utvecklas.

Statens mål och dessa åtgärder som har legat till grund för analysen, kräver att människan har tillgång till kapaciteter såsom *utbildning* och *arbete* utan att tillgången till detta ska påverkas av människans *etnicitet*. Det är följaktligen dessa begrepp som är de mest centrala i diskussionen och uppfattningen av fattigdom och social exkludering. Den ekonomiska och sociala dimensionen uttrycks i rapporterna men den politiska dimensionen av fattigdom saknas i rapporten.

4.2 Socialstyrelsens rapport

I socialstyrelsens rapport används det traditionella förståelsen av fattigdom som refererar till definitioner av inkomstfattigdom och ekonomisk bistånd.⁸⁴ Socialstyrelsens grundläggande definition är att en människa är fattig då hon på grund av bristande ekonomiska resurser inte kan leva på ett sätt som är acceptabelt eller förväntat i det samhälle hon bor i. Det handlar om att inte kunna delta i samhällsgemenskapen och om att känna skam på grund av inkomstskillnaden till andra människor i samhället.⁸⁵ Att inte kunna delta i samhällsgemenskapen kan betyda att inte ha råd att köpa kläder till barnen eller att inte ha möjligheten att kunna bjuda sina vänner på middag, saker som är själv-

---

⁸² Ibid, s.26.

⁸³ Ibid, s.37.

⁸⁴ Jan O. Jonsson, Carina Mood, Erik Bihagen, ”Social rapport 2010”, Socialstyrelsen, 2010.s. 91.

⁸⁵ Ibid.

klara i ett välfärdssamhälle.⁸⁶ På så sätt kan det konstateras att fattigdom enligt socialstyrelsen har en social dimension. Att inte ha råd att delta i samhällsgemenskapen innebär att människan inte kan använda sig av de kapaciteter som de har och förblir socialt exkluderat och anledningen till det är att den ekonomiska förmågan inte finns vilket således blir ett resultat av den ekonomiska utsattheten. Detta innebär att det brister i kapaciteter i den social dimensionen och människan har därför inte möjlighet att välja fritt utifrån de kapaciteter som de har, då alla de kapaciteter som behövs för att välja inte existerar i hennes liv.

Socialstyrelsens uppfattning kring fattigdom förstås utifrån två mått. Den traditionella definitionen använder olika mått på nödvändig konsumtion för att beräkna vid vilken inkomst människan kan betraktas som fattig. Denna metod har olika nödvändiga tjänster och varor (som inte nämns i rapporten) som behövs för att få en acceptabel levnadsstandard, som mått.⁸⁷ Metoden används för att kunna beräkna när samhället bör gå in med olika stödmedel som ekonomiskt bistånd är ett exempel på. Det ekonomiska biståndet socialstyrelsens mått för fattigdom som baseras på normen för socialbidraget från år 1985.⁸⁸ Måttet mäter det ekonomiska utrymmet som hushållet har vilket visar att den ekonomiska aspekten är det viktigaste för socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har även ett annat mått som undersöker hur stor skillnad det är mellan människorna. Det viktiga med det måttet är att den undersöker inkomstskillnaderna i samhället.⁸⁹ Måttet har fortfarande den ekonomiska aspekten som grund och tar inte hänsyn till andra viktiga aspekter och komponenter i individens liv.

Arbete är den största bidragande faktorn som påverkar fattigdomen enligt socialstyrelsen.⁹⁰ Då människan som enligt socialstyrelsen är fattiga och som inte har ett arbete som kan förse familjen med god ekonomi, kan därför inte göra anspråk på de möjligheter som behövs för att kunna utvecklas. Personen har heller inget fritt val då på grund av avsaknaden av exempelvis arbete inte har utrymme att göra ett val då möjligheten inte existerar. Även i socialstyrelsens undersökning är det barn, unga, ensamstående mödrar och människor med utländskt bakgrund som löper större risk för fattigdom,

---

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid, s.92.

⁸⁸ Ibid s.91-92.

⁸⁹ Ibid, s.92.

⁹⁰ Ibid.

oavsett mått, som mestadels beror på brist på utbildning, arbetslöshet och sjukdomar.⁹¹ Socialstyrelsen ger därför långtidsarbetslös, sjukskrivning och diskriminering som orsaker till problemet fattigdom.

Rapporten belyser även att fattigdom har en stor tendens att gå i arv då barn som upplever fattigdom och dåliga förhållanden i olika avseenden i sin barndom löper en mycket större risk att själv bli fattiga som vuxna.⁹² Det barnet som lider av en svår uppväxt har redan från början tillgång till en ojämlik start gällande förutsättningar, möjligheter och livschanser för framtiden tillskillnad från andra barn. Detta märks enligt socialstyrelsen i relation till andra barn som inte har en svår uppväxt (i avseende dessa aspekter) då de automatiskt har en underlättad ekonomisk och social framgång. De största orsakerna till fattigdom är i relation till brist på *arbete* och *utbildning* och eftersom sambandet mellan barn och deras föräldrar är så starka, är det indirekt föräldrarnas förutsättningar inom dessa områden som är grunden till barnens livschanser och möjligheter.

Faktorer som arbete och utbildning är enligt Sen, i själva verket de kapaciteter som krävs för att människan ska kunna utvecklas och må bra. Då rapporten diskuterar dessa begrepp i relation till fattigdom är det bristen på dessa möjligheter och kapaciteter som utgör deras uppfattning kring fattigdom och social exkludering. Största vikten i rapporten definierar fattigdom i dess ekonomiska dimension då det är inkomst och inkomstskillnader som lägger grunden för socialstyrelsens fattigdomsmått. Den sociala och politiska dimensionen av fattigdom saknas i rapporten.

4.3 Unicefs rapport

Att ha förutsättningar för att få en bra start i livet full med möjligheter är det viktigaste för ett barns utveckling. Möjligheter såsom utbildning, hälsovård, kultur och fritidsaktiviteter som vi ibland tar för givet.⁹³ Barn som inte får tillgång till dessa rättigheter får inte möjligheten att delta fullt ut i samhället och på så sätt riskerar att bli socialt exkluderade och inte kunna utvecklas som de annars skulle ha gjort. Därför behöver barnen

---

⁹¹ Ibid, s.101.

⁹² Ibid, s.122.

⁹³ David Pålsson, Stefan Wiklund, ”Ungas röster om socialt utanförskap i Sverige”, Unicef, 2012, s.1

göra anspråk på olika kapaciteter redan från början och få tillgång till de erfarenheter och kunskaper för att inte hamna efter som vuxen.

Enligt Unicef, har barnens ekonomiska och sociala villkor en flerdimensionell karaktär som omfattar bland annat deras egna sociala exkludering, föräldrarnas möjlighet till arbete och utbildning, boende miljön och hälsa.⁹⁴ Unicef använder den relativa betydelsen av fattigdom då det förklaras utifrån en jämförelse kring vad som anses vara normalt och självklart för barn i det givna samhället.⁹⁵

I rapporten tas det upp att brister i sociala förhållanden under barndomen innebär stora risker för att barn i framtiden som vuxna hamnar i socialt utanförskap och det är därför ytterst väsentligt att ge barnen goda sociala villkor under barndomen, både i familjen men även i samhället. Begreppet socialt utanförskap används på så sätt för att beskriva de skillnader i levnadsvillkoren mellan olika människor. De olika livsvillkoren speglar enligt Sen, människans möjligheter till att använda sig av sina kapaciteter och göra anspråk på dem. För att kunna utveckla sina förmågor, krävs det att människan, precis som det sägs i rapporten, har möjligheten till att kunna göra olika val. Här saknas friheten att kunna utöva de kapaciteter och möjligheter som människan behöver för att kunna utvecklas.

Unicef använder begreppet socialt utanförskap för att täcka upp andra dimensioner av problemet fattigdom och på så sätt utvidgar fattigdomsbegreppet som istället tar upp bristande resurser inom olika livsområden.⁹⁶

Här ersätts begreppet fattigdom med socialt utanförskap. Tidigare har den ekonomiska betydelsen av fattigdom tagit upp den ekonomiska skillnaden bland människor. Det sociala exkluderingen å andra sidan, används för att på så sätt täcka upp skillnader på flera områden bland människor, då även den ekonomiska skillnaden speglas och kommer i uttryck som socialt utanförskap.

Då barnens handlingsutrymme och möjligheter är liten då de är barn är det föräldrarnas situationer och förutsättningar som är relevanta för barnen. Barnens sociala helhet är på så sätt anpassad efter föräldrarnas levnadsstruktur och standard. I den mån som det kommer fram att ett barn lider av socialt utanförskap är det med hänvisning till den situ-

---

⁹⁴ Ibid, s.2.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid, s.3.

ationen barnets föräldrars befinner sig i.⁹⁷ Föräldrarnas arbets- och utbildningsmöjligheter och etnisk bakgrund utges som faktorer som spelar mest roll i deras levnadssätt och för de val de gör. Etnicitet påverkar människans tillgång till dessa möjligheter.⁹⁸

Socialt utanförskap definieras alltså utifrån att ett barn blir socialt utanför när familjen inte har resurser nog för att konsumera eller delta i samhällsliga och sociala aktiviteter som betraktas som normalt för barn i det givna samhället. De står således utanför den allmänna livsstilen. Exempel på sådant är fritidsaktiviteter, internetuppkoppling men även att åka på semester.⁹⁹ Barn i sådana familjer, med föräldrar som inte har bra förutsättningar avseende arbete och utbildning, löper alltså större risk att bli socialt exkluderade.¹⁰⁰ Dessa barn går därför miste om de möjligheterna för att kunna utveckla färdigheter, skaffa sig betydelsefulla erfarenheter och kunskap. Det är på så sätt som de i framtiden löper en mycket större risk att hamna efter de mer privilegierade barnen eftersom de inte är lika konkurrenskraftiga.

Följaktligen är det barn till föräldrar med sämre förutsättningar i avseende *arbete* och *utbildning* som löper större risk att bli socialt exkluderade. *Etnicitet* spelar en betydande roll för tillgången till dessa kapaciteter och således löper barn till utlandsfödda människor en större risk att bli exkluderade från samhället och ha liknande brister i avseende förutsättningar som föräldrarna. Det är således dessa diskussioner som utgör Unicefs förståelse och uppfattning kring fattigdom. Den ekonomiska och sociala dimensionen av fattigdom diskuteras i rapporten men den politiska dimensionen saknas även i denna rapport.

4.4 Rädde Barnens rapport

Alla barn har rätt till den levnadsstandard som krävs för att de ska kunna utvecklas och det är staten, enligt Rädde Barnen, som ska se till att genomföra detta med sina tillgängliga resurser.¹⁰¹ Fattigdom definieras därför utifrån ekonomiska förhållanden som be-

---

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid, s.3-4.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Karin Fyrk, Ulrika Persson, Hans Reuterskiöld, Sara Svensson, Tapio Salonen, ”Barnfattigdom i Sverige, årsrapport 2013”. Rädde Barnen, 2013, s.5.

gränsar människors möjlighet till utveckling och aktivt deltagande i samhället. De skriver att inkomstskillnaden mellan olika människor har ökat och det har påverkat fattigdomen i Sverige.

Rädda Barnens definition av barnfattigdom är sammansatt av två delmått, barn i familjer med så kallade låginkomststandard och barn i familjer som beviljats försörjningsstöd. Definitionerna klassificeras som absoluta mått, vilket innebär att familjer med inkomster under en viss gräns räknas som fattiga utifrån deras ekonomiska situation.

Den första av de två mäter huruvida ett hushålls disponibla inkomster räcker till familjens nödvändiga levnadsomkostnader. Inkomststandarden ligger på 1,0 vilket innebär att en familj som har inkomst 1,0 räcker precis till alla nödvändiga utgifter. Familjer med inkomst under standarden anses vara fattiga. Hur inkomststandarden 1,0 är i inkomst varierar beroende på hur stort hushållet är.¹⁰²

Det andra måttet, dagens försörjningsstöd är en ersättning för boendekostnader och andra nödvändiga kostnader som godkänns av socialtjänsten, i vissa fall kan det exempelvis vara träningskostnader.¹⁰³ Barn som följaktligen är i dessa hushåll räknas som fattiga vilket tyder på föräldrarnas påverkan på barnens livschanser och möjligheter.¹⁰⁴

Båda måtten används för att undersöka inkomstskillnader bland familjer för att följaktligen komma fram till vilka möjligheter barn har till olika sociala sammanhang. Det är inte enbart den materialistiska aspekten som är viktig i rapporten utan även den sociala aspekten. Den sociala aspekten i barnens liv kan handla om deras relationer med andra barn men även deras möjligheter till exempelvis samhälleliga aktiviteter. Brist på dessa möjligheter kan leda till att barnen blir socialt utsatta och exkluderade från det sociala livet.¹⁰⁵ Detta tyder återigen att de möjligheter och kapaciteter som barn behöver för att kunna utvecklas och för att inte hamna efter andra människor som vuxen, har de inte tillgång till då föräldrarna inte kan tillgodose sina barn med dessa nödvändiga aspekter.

Rädda Barnen, liksom Unicef, lyfter upp föräldrarnas påverkan i barnens liv. Barn till föräldrar som har en svag eller obefintlig position på arbetsmarknaden har mindre möjligheter och således sämre förutsättningar att vara delaktiga i aktiviteter som tycks

---

¹⁰² Ibid s.9.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid, s.12.

vara normala i dagens samhälle vilket påverkar barnen. Dessa föräldrar har oftast utländsk bakgrund eller är ensamstående föräldrar som har halkat efter och som inte har möjligheten att ta del av välfärden.¹⁰⁶

Eftersom barn inte kan använda sig av sina kapaciteter då det inte existerar påverkar det dem som vuxna i framtiden eftersom de inte har de erfarenheter som krävs för att konkurrera med andra människor. De vet inte heller hur de ska göra anspråk på de kapaciteter de önskar att inneha.

Rädda Barnen diskuterar fattigdom ur den ekonomiska aspekten och finner föräldrarnas förutsättningar som det centrala i relation till barnen. På så sätt saknas dess sociala och politiska dimensionen av fattigdom i rapporten. Rädda Barnens uppfattning och förståelse av fattigdom koncentreras endast på de två ekonomiska måtten som har en standardgräns där familjer under den standarden anses vara fattig och behöver få stödmedel.

4.5 Två underförstådda begrepp

Då det inte har förts någon direkt diskussion kring begreppen medborgarskap och klass, i rapporternas förståelse som det har gjort med de andra tre begreppen kring fattigdom har jag i detta avsnitt valt att analysera fattigdom och social exkludering uttryckligen i förhållande till dessa begrepp.

Sen menar i sin kapacitetsteori att det viktigaste för människan är att ha möjlighet att kunna göra anspråk på sina rättigheter i olika områden. Marshall diskuterar detta i termer av att uppfylla medborgarskapet till fullo vilket han menar att det görs när medborgaren bland annat kan göra anspråk och använda sig av sina sociala rättigheter. Medborgarskapet innebär ett medlemskap i en gemenskap som i detta fall är samhället vilket uppfylls på två sätt, dels genom att tillhöra en stat och dels genom att vara delaktig i dess samhälle. Begreppet medborgarskap diskuteras här i avseende fattigdom och vi har kunnat konstatera, utifrån rapporterna, att fattiga människor inte har möjligheten att vara

---

¹⁰⁶ Ibid, s.7.

delaktiga i samhället då det kräver arbete och utbildning, två sociala rättigheter för att kunna vara delaktig i samhället och inte förbli exkluderade.

Dessa nämnda möjligheter måste alltså ses som medborgarens rättigheter som indirekt visar att människan tillhör den staten. Således är dessa rättigheter som människans medborgarskap i en stat för med sig och ger rätt till oavsett människans etniska bakgrund, familjesituation eller andra aspekter som kan skilja på människor i en och samma stat. Dock räcker det inte enligt Marshall att endast ha rätt till dessa rättigheter och på så sätt bara tillhöra staten utan människan måste även kunna vara delaktig i det samhället.

Enligt Marshall delas den medborgerliga rätten in i rättigheter i tre områden: ekonomiska, sociala och politiska precis som Sen menar att människan ska ha kapaciteter ur alla dessa tre dimensioner. I avseende fattigdom är det tydligt att det är de ekonomiska rättigheterna det brister i. Vad som utelämnas är att i fattigdom brister det även i medborgarens sociala och politiska rättigheter eftersom fattiga människor inte har tillgång till dessa rättigheter.

Utbildning är den viktigaste rättigheten enligt Marshall eftersom den oftast leder till arbete som enligt honom är den rättighet som gör människan delaktig i samhället men även höjer människans kunskapsnivå vilket bland annat behövs för att människan ska kunna vara politisk engagerad. Detta förutsätter i sin tur att människan precis som Sen menar, kan göra anspråk på och kräva sina rättigheter. Fattiga människor har således inte den möjligheten, de kan inte göra anspråk på sina rättigheter som vi har konstaterat utifrån rapporterna och på så sätt exkluderas de från samhället och de människor som kan göra anspråk på sina rättigheter. Då fattigdom påverkar människans tillgång till utbildningsmöjligheter, arbetsmöjligheter, föreningslivet och brist i dessa faktorer gör att den politiska aspekten i människans liv försvagas, blir detta även en politisk fråga då medborgaren inte har tillgång till dessa politiska rättigheter.

När den fattiga människan inte kan göra anspråk på sina medborgerliga rättigheter som är de möjligheter som hon behöver, kan den fattige människans medborgerliga status inte levas ut till fullo. Medborgaren tillhör samhället men är inte delaktig och på så sätt kan den fattige människan inte anses vara en fulländad medborgare. Hon har inte tillgång till de kapaciteter som en medborgare bör ha för att kunna leva ett värdigt liv då hon inte kan delta i samhället på samma villkor som andra medborgare.

Om jag har en rättighet men inte möjligheten att göra anspråk på den rättigheten har funktionen med rättigheten försvunnit även om det finns. Därför är det viktigt att människan lever på ett sätt för att kunna göra anspråk på sina rättigheter. Den stora

nyckeln är alltså att ha möjligheten att kunna göra anspråk på sina rättigheter (möjligheter, resurser och kapaciteter), precis som Sen lyfter upp i sin kapacitetsteori.

Kapacitetsteorin är i nära relation till en social rättvisa då den förutsätter att alla ska ha en lika rätt till att få sina kapaciteter. Detta menar att det även uppstår sociala skillnader när dessa kapaciteter inte fördelas jämnt bland medborgarna vilket är fallet vid fattigdom. Dessa sociala skillnader ger således upphov till olika sociala klasser och ökar avståndet mellan människor. Om skillnaden mellan olika grupper och deras möjligheter till arbetslivet och arbetsmarknaden ökar, ökar också klasskillnaderna mellan människor, eftersom dessa faktorer även påverkar människans klasstatus.

Eftersom fattigdom och social exkludering kan påverka människans tillgång till de sociala rättigheterna såsom utbildning och arbete, påverkar de således även dessa sociala klasskillnader då tillgång till olika resurser och möjligheter speglas i dessa olika klasser som skapas. Följaktligen för fattigdom och social exkludering med sig klasskillnader.

Eftersom människans klasstillhörighet bland annat avgörs av dessa aspekter, är det viktigt att ta upp fattigdom i förhållande till dem, då det är just begränsningar inom dessa möjligheter och kapaciteter som påverkar en människas liv och som utgör huruvida fattig hon är. Därför är även begreppet klass relevant för fattigdomsfrågan och även undersökas utifrån begreppet klass och hur det genom att minska människornas klasskillnader även minskar på fattigdom och social exkludering.

Då vi har konstaterat att de förutsättningar som människan har i livet för det mesta går i arv vilket gör tillgången till utbildning i förhållande till det som ”föräldrarna” har eller har haft. På så sätt kan inte valet av utbildning och därefter arbete ligga i våra egna händer om vi exempelvis har brister i familjeresurser. Därför är risken stor att vi hamnar i samma klass som våra föräldrar och har samma förutsättningar som de hade. Dock menar jag inte att det är omöjligt att bryta mönster med en drastisk förändring. Oavsett våra förutsättningar, påvisar detta att uppväxten och barndomen spelar en stor roll för både barnens förutsättningar senare i livet men även för klasspositionen. På så sätt skapas klasskillnader mellan människor. Detta särskiljer på människor och skapar en skillnad ett avstånd mellan de utifrån ”vad de har och inte har”, vilket är det som utgör klasskillnader bland människor.

Utifrån detta kan vi konstatera att rapporternas förståelse kring fattigdom och social exkludering, har rätt i att lyfta upp *arbete* och *utbildning* som två nyckelbegrepp samt *etnicitet* då människans bakgrund påverkar hennes förmåga att göra anspråk och ha tillgång till olika möjligheter. Men då Sen menar att det är människans tillgång till kapa-

citeter och möjligheter som bidrar till människans utveckling är det viktigt att analysera fattigdom och social exkludering även utifrån klass då människans klass påverkas av vilka kapaciteter hen har och inte har. Därför är den sociala exkluderingen en del av fattigdom då människan på grund av brist av olika resurser inte kan utöva sina rättigheter och därför exkluderas från samhället. Detta då hon på grund av dessa brister inte kan vara delaktig utan kan endast tillhöra samhället. Så precis som Sen menar med sin teori är fattigdom på så sätt inte är problematisk i sig utan det problematiska är vad människan inte kan göra och inte har möjlighet till på grund av brist på olika kapaciteter.

5. Sammanfattning och slutdiskussioner

Uppsatsens syfte var att undersöka vilken förståelse och uppfattningar ”det offentliga Sverige”, utifrån fyra rapporter, har kring fattigdom och hur problemet diskuteras gällande människors förutsättningar i en välfärdsstat som Sverige. Därför har jag i min undersökning och analys av rapporterna försökt lyfta fram de aspekter som respektive rapport väljer att ta upp för att diskutera vad fattigdom är, vilka orsaker problemet har och vilka åtgärder som respektive rapport anser att det måste tas. Rapporterna har tagit upp att fattigdom i välfärdsstater även handlar om social exkludering men har diskuterat kring det på olika sätt samt valt att ta upp det i olika utsträckning.

Sammanfattningsvis ser de fyra rapporterna olika på relationen mellan begreppen fattigdom och socialt utanförskap. I regeringens rapport anges fattigdom som en orsak till socialt utanförskap och skiljer på det sättet begreppen åt. I socialstyrelsens rapport är den sociala dimensionen en del av fattigdomsdefinitionen. I Unicefs diskussion och förklaring kring fattigdom, ersätts fattigdom med den sociala dimensionen, med socialt utanförskap. Slutligen, i Rädda Barnens rapport är den ekonomiska aspekten det viktigaste och det centrala som sedan gör plats för diskussionen kring den sociala dimensionen i rapporten.

Utifrån Sen har fattigdom tre dimensioner där alla tre är viktiga och måste ha lika mycket utrymme för att människan ska kunna ha valmöjligheter utifrån alla kapaciteter i de tre dimensionerna. Dock kan vi konstatera, utifrån min analys, att den politiska dimensionen var frånvarande i rapporternas förståelse av fattigdom då de främst fokuserade på den ekonomiska dimensionen och därefter på den sociala dimensionen.

Gemensamt i rapporterna har *arbete* och *utbildning* varit de två nyckelbegreppen som har tagits upp i fattigdomsförståelsen där brist på dessa möjligheter leder till fattigdom och människans sociala exkludering. På grund av det har den bästa metoden för att eliminera och motverka fattigdom och social exkludering varit att arbetsföra arbetslösa människor. *Etnicitet* har identifierats som den viktigaste faktorn som påverkar tillgången till dessa två möjligheter.

Även barnens situation togs upp i de olika rapporterna där det var föräldrarnas kapaciteter och möjlighet till utveckling som diskuterades i relation till barnfattigdom och barnens sociala exkludering i rapporterna. Det diskuterades även att det är föräldrarnas förutsättningar som barnen får i arv då de inte kan komma ur den onda cirkeln eftersom möjligheten till det inte finns vilket det sedan påverkar dem som vuxna människor.

De resterande två begreppen, *klass* och *medborgarskap*, har inte direkt lyfts upp då det inte har diskuterats uttryckligen kring dessa begrepp i diskussionen kring fattigdom i rapporterna. Läsaren måste själv göra sina kopplingar för att kunna förstå problemet i relation till klass eller medborgarskap. Jag har därför i ett avsnitt i analysen försökt att uttrycka dessa begrepps signifikans i relation till fattigdom och diskuterar det i relation till det som har producerats i rapporterna. Jag har försökt visa att fler problem skapas och finns än endast fattigdom och social exkludering som ett resultat av att medborgarna inte har tillgång till vissa möjligheter inte är fullbordade medborgare. Detta då de inte kan vara delaktiga i samhället och på så sätt tillhör de bara samhället. Jag har gjort detta genom att diskutera att den fattige människan inte kan ta sig ut ur fattigdom och den ”klass” hon tillhör vilket påverkar hennes tillgång till olika rättigheter, kapaciteter och möjligheter såsom rätten till det politiska och det sociala deltagandet. Någon som har tillgång till en utbildning och får bättre jobb har lättare tillgång till kunskaper och erfarenheter som gör det lättare att delta i sociala och politiska aktiviteter. På så sätt har jag försökt påvisa varför det är så viktigt att uttryckligen belysa dessa begrepp och lyfta upp dem specifikt i fattigdomsförståelsen.

Med hjälp av min teori och begreppsanalys har jag kommit fram till att för att kunna förstå helheten med fattigdom och social exkludering måste *alla* dessa begrepp tas med, inklusive klass och medborgarskap, då vi har konstaterat att konsekvensen av dessa perspektiv indirekt inte togs med. Precis som jag har skrivit i teoriavsnittet menar Sen att det problematiska med fattigdom inte är fattigdom i sig utan det är konsekvensen av det som är det problematiska vilket enligt honom är människans kapacitetsdeprivatation. För att vi således ska kunna förstå konsekvensen av fattigdom (och social exklude-

ring) i en välfärdsstat anser jag att vi även måste diskutera problemet utifrån begreppen klass och medborgarskap. Det är fattigdom i relation till klasskillnader och att medborgaren inte kan anses vara en fullbordad medborgare som gör fattigdom problematiskt och som är konsekvenserna av fattigdom. Därför anser jag utifrån min uppsats att vi inte kan förstå konsekvensen och problemet med fattigdom och social exkludering i en välfärdsstat, så länge dessa begrepp och deras samband med fattigdom inte belyses uttryckligen.

6. Epilog

Med min uppsats ville jag öppna ögonen för fattigdomsfrågan i Sverige där jag personligen anser att fattigdom i välfärdsstater måste undersökas med andra mått och dimensioner än bara utifrån människans inkomst. Dels för att inkomst endast talar om hur människan ligger till ekonomiskt men berättar inget om hur situationen är i andra dimensioner och dels för att problem i andra dimensioner och aspekter inte löses endast av en god ekonomi. Att man inte anses vara fattig med internationella mått betyder inte att man inte anses vara fattig i det land man bor i. Aspekter som exempelvis tillgång till arbete och utbildning, klasskillnader etcetera måste tas upp och diskuteras i detta avseende vilket är orsaken till att jag har belyst det i min uppsats.

Jag visste från början att jag ville skriva om fattigdom i Sverige då jag ville lyfta upp andra problem som utifrån en studie kring det kunde uppstå. Problem som bidrar till människans exkludering från olika aspekter och förmåner i samhället, samma förmåner som gör Sverige till en välfärdsstat. Rapporterna utgjorde min grund eftersom jag tyckte att det gav en god bild på hur Sverige förstår och uppfattar fattigdom.

Min förhoppning med denna uppsats är att öppna vägen för diskussioner kring hur fattigdom faktiskt påverkar människans möjlighet till utveckling och därför valde att tillämpa en kapacitetsteori på dessa rapporter. Med min uppsats vill jag således bidra något till forskningen kring en lösning för att motverka och bekämpa fattigdom och har därför valt att lyfta upp medborgaraspekten och klassfrågan som två viktiga aspekter som fattigdom påverkar på som det tidigare inte fokuserats på.

Jag är väl medveten om att det finns andra aspekter som fattigdom kan analyseras och fördjupas utifrån. Exempelvis kan det fokuseras på hur fattigdom påverkas av det statsskick som staten har och huruvida det är en socialistisk stat eller en liberalistisk

vilket skulle kunna vara minst lika intressant som dem aspekter som jag har valt att fokusera på och tillämpa på fattigdomsfrågan. Jag har således valt att lägga en större vikt på "mina" perspektiv främst för eget intresse men även för att jag anser att fattigdom i Sverige först och främst bör uppmärksammas utifrån dessa perspektiv för att det ska kunna motverkas och bekämpas. Jag hoppas innerligt att jag har uppnått mitt personliga syfte med min uppsats och att det någonstans i processen kommer komma till nytta för att vi i Sverige ska kunna bekämpa fattigdom och få ett mer jämlikt samhälle i alla avseenden.

Referenser

Litteratur

- Alm, Susanne (red.), *Utanförskap*, 1. uppl., Dialogos, Stockholm, 2011.
- Bauman, Zygmunt, *Arbete, konsumtion och den nya fattigdomen*, Daidalos, Göteborg, 1999.
- Beckman, Ludvig, *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Santérus, Stockholm, 2005.
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005.
- Commins, Patrick, Poverty and social Exclusion in Rural Areas. *European Society for Rural Sociology* Vol 44 no. 1 (2004): 60-75.
- Friberg, Febe (red.), *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012.
- Karlsson, Lis Bodil. & Backlund, Åsa. (red.), *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*, MTM, Johanneshov, 2014.
- Marshall, Thomas Humphrey & Bottomore, Thomas Burton, *Citizenship and social class*, Pluto Press, London, 1992.
- Nussbaum, Martha C., *Creating Capabilities: The Human Development Approach*, De Gruyter, Berlin, 2011.
- Oskarson, Maria, Bengtsson, Mattias & Berglund, Tomas (red.), *En fråga om klass: levnadsförhållanden, livsstil, politik*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2010.
- Sen, Amartya, *Development as freedom*, 1st. ed., Knopf, New York, 1999.
- Shabaan, Safaa, A conceptual framework Review of social Exclusion and its Relation with Social cohesion and poverty in Europe. *The international journal of diversity in organizations, communities and nations* Volume 11, NO.1 (2011): 117-131, ISSN 1447-9532.
- Silver, Hilary, Social exclusion and solidarity: Three paradigms. *International Labour Review* Vol 133 (1995): 531-578.

Sivonen, K., Kasén, A., & Eriksson, K. Semantic analysis according to Peep Koort - a substance-oriented research methodology. *Scandinavian Journal of Caring Science* no. 24, (2010): 12- 20.

Stewart, Kitty, Monitoring social inclusion in Europe's regions, *Journal of European Social Policy*, Vol 13 NO.4 (2003): 335-356, DOI: 10.1177/09589287030134002.

Stewart, Kitty, Poverty and social exclusion in Europe: European comparisons and the impact of enlargement, *London school of economics*, Vol 1 NO.5 (2001): 104-109.

Tsakoglou, Panos, Papadopoulos, Fotis, Aggregate level and determining factors of social exclusion in twelve European countries, *Journal of European Social Policy Vol 12 NO. 3* (2002):211-225 DOI: 10.1177/0952872002012003394.

Tsakoglou, Panos, Papadopoulos, Fotis, Social Exclusion in the EU, *The London School of economics*, (2005): 1-35.

Övrigt referensmaterial

Rapporter

Fyrk Karin, Persson, Ulrika, Reuterskiöld, Hans, Svensson Sara, Salonen, Tapio, "Barnfattigdom i Sverige, årsrapport 2013". Rädda Barnen, Nilsson & Bergholm Söder AB, 2013.

Jonsson, Jan O, Mood, Carina, Bihagen, Erik, "Social rapport 2010", Västerås, Socialstyrelsen, 2010.

Pålsson, David, Wiklund Stefan, "Ungas röster om socialt utanförskap i Sverige", Stockholm, Unicef, 2012.

"Sveriges strategirapport för social trygghet och social delaktighet 2006- 2008", Regeringskansliet, Socialdepartementet, 2007.

"Temastudie om politiska åtgärder rörande barnfattigdom", EU:s process för social trygghet och social integration, 2008.

Internetsidor

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: Etnicitet.
<http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/lang/etnicitet>. (Hämtad: 2014-04-18).

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: Klass.
<http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/lang/klass/225960>. (Hämtad:2014-05-05).

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: Medborgarskap.
<http://www.ne.se/ludwig.lub.lu.se/lang/medborgarskap>. (Hämtad: 2014-05-05).

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: Social delaktighet.
http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/social?i_h_word=social%20delaktighet
(Hämtad: 2014-05-05).

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: U-land. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/u-land>. (Hämtad: 2014-05-20).

NE (Nationalencyklopedin). Sökord: Välfärdssamhälle.
http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/sve/välfärdssamhälle?i_h_word=välfärdssamhälle.
(Hämtad:2014-05-03).